

Ermenek Bölgesindeki Alabalık Üretim Tesislerinin Ekonomik Analizi

Abdulkaki PINAR

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Ermenek MYO, Karaman

Sorumlu Yazar

e-posta: apinar@kmu.edu.tr

Özet

Ermenek bölgesinde havuzlarda alabalık üretimi önemli bir faaliyet alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Ermenek Barajı ve Hidroelektrik Santralinin tam faaliyete geçmesi ile hem Baraj gölü üzerinde hem de bölgedeki havuzlar da yapılacak olan alabalık üretimi Türkiye ihtiyacını karşılayabilecek düzeyde olacaktır. Bu çalışma Ermenek bölgesindeki mevcut alabalık üretim tesislerinin sosyo – ekonomik yapısı, karşılaştıkları mali sorunlar ve çözüm önerilerini ortaya koymaktadır. Çalışmanın genel amacı Ermenek bölgesindeki alabalık üretim tesislerinin ekonomik yönlerinin analizini yapmak ve bu tesislerin bölge ekonomisine katkılarını araştırmaktır. Bu genel amaç doğrultusunda bölgede alabalık üretim faaliyetlerini gerçekleştiren işletmeler ile yüz yüze görüşülmüş; yapıları sorunları ve bölge ekonomisine katkıları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ermenek, Alabalık, Ekonomik Yapı, Mali Analiz

Financial Analysis of Salmon Producing Facilities in Ermenek Region

Abstract

Salmon production in pools in Ermenek Region has become an important business field. With going into full capacity of operation of Ermenek Dam and Hydroelectric Plant, salmon production done both on the dam lake and pools in the region will come to a degree that can supply Turkey's need. This study presents the socio – economic structure, faced financial problems and solution offers for current salmon producing facilities. The general aim of the study is to analyze of financial aspects of salmon producing facilities and search of their contributions to the region's economy. Following these aims, face to face interviews have been made and their structures, problems and contributions to the region's economy have been examined.

Keywords: Ermenek, Salmon, Financial Structure, Financial Analysis

GİRİŞ

Türkiye’de su ürünleri üretimi 1996 yılında 549.646 ton iken 2006 yılında 661.991 tona ve 2007 yılında da 772.323 tona yükselmiştir. 2000 yılında su ürünü ihracatı 34.061 ton iken 2007 yılında 47.214 tona yükselmiştir. Türkiye’de su ürünleri içerisinde alabalık üretimi önemli bir paya sahiptir. 2000 yılında Türkiye’deki alabalık üretimi 44.533 ton iken 2007 yılında %37,37 lik bir artışla 61.173 tona yükselmiştir. Türkiye’deki kişi başına balık tüketimi ortalama 8,567 kg/birey civarındadır [1]. Ayrıca ülkemizde su ürünleri tüketimi yönünden bölgesel farklılıklar da mevcuttur. Örneğin Karadeniz bölgesinde 25 kg civarında kişi başına balık tüketilirken, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bu rakam 1 kg civarlarına kadar düşmektedir [3]. Balık tüketimi mevsimsel olarak da farklılık göstermektedir. Kış aylarında avcılık yoğun olarak yapıldığı için balık tüketimi artmakta, yaz

aylarında ise avcılık azaldığı için balık tüketimi azalmaktadır [4]. Sağlıklı beslenme açısından balık tüketiminin artırılması gerekir.

Su ürünleri sektörünün gelişebilmesi için üreticiler bilgilendirilmeli, karşılaşılan problemlere çözüm yolları aranmalı, sektöre kamunun ilgi ve desteği artırılmalı, kalifiye elemanlarla sektör desteklenmelidir. Sektörün gelişimini sağlamak, işletmelerin sorunlarını çözmek ve ihtiyaçlarını gidermek amacıyla araştırma ve geliştirme çalışmalarına hız verilmelidir.

Araştırma alanı olarak seçilen Ermenek Bölgesi, su ürünleri üretimi açısından gerek kaynak suyunun bolluğu gerek de baraj gölü nedeniyle önemli bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin değerlendirilmesi açısından da bölgede alabalık üretim ve yetiştiricilik işletmeleri kurulmuş durumdadır. Ancak bu işletmelerin durumlarına, karlılıklarına, sorunlarına, ekonomisine yönelik herhangi bir

bilimsel çalışmaya rastlanmamıştır.

Yapılan bu çalışma neticesinde Karaman ili Ermenek bölgesinde sektörün mevcut durumu ortaya konularak ileride yapılacak araştırmalarda öncelikler belirlenmelidir. Bu araştırmada elde edilecek bilgiler yatırım yapacaklara fikir vermede yardımcı olacak, işletmelerin ve sektörün gelişebilmesi için ilgili kurumlarca alınacak kararlarda temel oluşturacak veriler sağlanmış olacaktır.

MATERYAL VE METOD

Araştırma Toros Dağlarının eteklerinde yer alan Karaman ili Ermenek ilçesinde bulunan su ürünleri üretim tesislerinde gerçekleştirilmiştir. Bölgede faal olarak faaliyet gösteren bütün işletmeler araştırma materyalini oluşturmuştur. Bu işletmelerin mevcut durumda yatırımları, ekonomik aktiviteleri, pazarlama durumları, sahip oldukları imkânlar ve karşılaştıkları sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma sahası olarak bu bölgenin seçilme nedeni; Türkiye'nin iç sularda sağladığı su ürünleri miktarında önemli bir paya sahip olması yapımı yeni tamamlanan Ermenek Barajı ve Hidro Elektrik Santralinin su ürünü üretiminde önemli bir katkı sağlayacak olmasıdır.

Araştırmada işletmelerin tespitinde ve işletmelere ait çeşitli bilgilerin elde edilmesinde Ermenek Tarım İlçe Müdürlüğü kayıtlarından faydalanılmıştır.

İşletmelere ilişkin sağlıklı ve güvenilir verilerin elde edilebilmesi için tam sayım yöntemi kullanılmıştır. Tam sayım yöntemi, anket çalışmalarında çalışmanın yapıldığı kitlenin tamamında anketin tek tek uygulanması durumunda kullanılabilir [5,6]. Bu materyalin yanı sıra daha önce değişik yörelerde yapılmış benzer bilimsel çalışmalar araştırmacının ikincil malzemesini oluşturmaktadır. Bu çalışmada bütün firma yetkilileri ile yüz yüze görüşmeler yapılmış ve aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Karaman ili Ermenek ilçesinde su ürünü üretimi gerçekleştiren 6 adet tesis bulunmaktadır. Bunlara ilave olarak faal durumda olmayan tesislerde bulunmaktadır. Aktif durumdaki tesislerde alabalık ve yavru

üretimi gerçekleştirilmektedir. Yapılan üretim bölgede ve yakın çevrede tüketilmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği ülkelerine ihracat yapılmaktadır.

Bölgede faaliyet gösteren alabalık üretim tesisleri ve bu tesislere ait genel bilgileri şu şekilde ifade edebiliriz.

1. Raci Yılmaz Su Ürünleri: Firmanın hem Gezende Baraj Gölünde bulunan ağ kafeslerinde hem de Ermenek merkezde havuzlarda alabalık ve yavru üretimi bulunmaktadır. Firma, 1991 yılında Ermenek merkezde 20 adet 20*3*1,5m ebatlarındaki havuzlarında alabalık ve yavru üretimine başlamıştır. Havuzların bulunduğu arazi firmanın kendisine aittir. Sermaye finansmanında tamamen özkaynak kullanılmıştır. Havuzların su kaynağına uzaklığı yaklaşık 5 metre olup havuzlarda kaynak suyu kullanılmaktadır. Firmanın havuzlardaki üretim kapasitesi yıllık 16,5 ton porsiyonluk alabalık ve 1.000.000 adet yavru üretimidir. Firma bu havuzlarında yıllık 13 ton porsiyonluk alabalık üretimi gerçekleştirmektedir. Bu üretimi gerçekleştirebilmek için yılda ortalama 50.000 lira yem maliyetine katlanmaktadırlar. Balık yemini Skretting A.Ş. adındaki yabancı kökenli bir firmadan satın almaktadırlar. Yapmış oldukları üretimi Konya, Karaman, Mersin ve Antalya bölgelerine ve yurtdışına satmaktadırlar. Firmanın yapmış olduğu üretimin yaklaşık %80'lik kısmı Avrupa Birliği ülkelerine ihraç edilmektedir.

2. Raci Yılmaz Su Ürünleri ve Ağ Kafes İşletmesi: 2007 yılında da Gezende baraj gölü üzerinde ağ kafeslerinde alabalık üretim tesisi kurmuştur. 950m³ hacminde 44 adet ağ kafesi bulunmaktadır. Sermaye finansmanında özkaynak ve banka kredisi kullanılmıştır. Firma yetkilileri yaz aylarında göl suyunun ısınmasından dolayı sıkıntı yaşadıklarını belirtmektedirler. Gezende baraj gölü üzerinde bulunan ağ kafeslerinde ise yılda 490 ton porsiyonluk alabalık üretim kapasitesine sahiptir. Yapmış oldukları üretimi Konya, Karaman, Mersin ve Antalya bölgelerine ve yurtdışına satmaktadırlar. Firmanın yapmış olduğu üretimin yaklaşık %80'lik kısmı Avrupa Birliği ülkelerine ihraç edilmektedir.

3. Yılmaz Asil Su Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi: 1996 yılında Eralsu adı altında faaliyetlerine başlamış ve 2010 yılında Yılmaz Asil Su Ürünleri olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Ermenek ilçesi Yaylapazarı köyünde

bir tüzel kişiliğe ait arazi üzerinde kurulu olan 39 adet 20*3*1,5 metre ebatlarındaki havuzlarda porsiyonluk alabalık ve yavru üretimi gerçekleştirilmektedir. Sermayenin finansmanında tamamen özkaynak kullanılmıştır. Havuzlar kaynak suyu ile beslenmekte ve kaynağa uzaklığı 150 metredir. Yıllık 60 ton porsiyonluk alabalık ve 1.500.000 adet yavru üretim kapasitesi bulunmaktadır. Bu üretimi gerçekleştirebilmek için yılda ortalama 280.000 lira yem maliyetine katlanmaktadır. Balık yemini Skretting A.Ş. adındaki yabancı kökenli bir firmadan satın almaktadırlar. Yapmış oldukları üretimi Konya, Karaman, Mersin ve Antalya bölgelerine ve yurtdışına satmaktadırlar. Firmanın yapmış olduğu üretimin yaklaşık %80'lik kısmı Avrupa Birliği ülkelerine ihraç edilmektedir.

4. Yılmaz Su Ürünleri: 2006 yılında faaliyetlerine başlamıştır. Ermenek ilçesi Yaylapazarı köyünde kendi arazisi üzerinde kurulu olan havuzlarda alabalık ve yavru üretimi gerçekleştirilmektedir. Havuzlar 20*3*1,5 metre ebatlarında 35 adettir. Havuzların kurulu olduğu arazi firmanın kendisine aittir. Sermaye finansmanında tamamen özkaynak kullanılmıştır. Havuzların su kaynağına uzaklığı yaklaşık 350 metredir ve kaynak suyu kullanılmaktadır. Firma herhangi bir şekilde su sıkıntısı yaşamamaktadır. Bu havuzlarda yıllık 104 ton sofralık alabalık ve 2.000.000 adet yavru üretimi yapılabilmektedir. Bu üretimi gerçekleştirebilmek için yılda ortalama 190.000 lira yem maliyetine katlanmaktadır. Balık yemini Skretting A.Ş. adındaki yabancı kökenli bir firmadan satın almaktadırlar. Yapmış oldukları üretimi Konya, Karaman, Mersin ve Antalya bölgelerine ve yurtdışına satmaktadırlar. Firmanın yapmış olduğu üretimin yaklaşık %80'lik kısmı Avrupa Birliği ülkelerine ihraç edilmektedir. Firma aynı zamanda arıcılık faaliyetleriyle de uğraşmaktadır.

5. Albatros Su Ürünleri: 2010 yılında faaliyetlerine başlamıştır. Ermenek ilçesi Zeyve köyünde kendi arazileri üzerinde kurulu olan 20 adet 20*3*1,5 metre ebatlarındaki havuzlarda alabalık ve yavru üretimi gerçekleştirilmektedir. Sermaye finansmanında tamamen özkaynak kullanılmıştır. Havuzların su kaynağına uzaklığı yaklaşık 1 kilometredir ve kaynak

suyu kullanılmaktadır. Firma herhangi bir şekilde su sıkıntısı yaşamamaktadır. Yıllık 29,5 ton sofralık alabalık ve 39.500.000 adet yavru üretim kapasitesine sahiptir. Bu üretimi gerçekleştirebilmek için yılda ortalama 480.000 lira yem maliyetine katlanmaktadır. Balık yemini Skretting A.Ş. adındaki yabancı kökenli bir firmadan satın almaktadırlar. Yapmış oldukları üretimi Konya, Karaman, Mersin ve Antalya bölgelerine ve yurtdışına satmaktadırlar. Firmanın yapmış olduğu üretimin yaklaşık %80'lik kısmı Avrupa Birliği ülkelerine ihraç edilmektedir.

6. Taşeli Balıkçılık ve Su Ürünleri Limited Şirketi: 2004 yılında faaliyetlerine başlamıştır. Ermenek ilçesi Kazancı Beldesinde 20*3*1,5 metre ebatlarındaki 10 adet havuzda porsiyonluk alabalık ve yavru üretimi yapmaktadır. Havuzların su kaynağına uzaklığı yaklaşık 500 metredir. Tesislerin kurulu olduğu arazi devlete aittir ve kiralama yoluyla kullanılmaktadır. Sermaye finansmanında devlet desteği ve özkaynak kullanılmıştır. Yıllık 12,5 ton porsiyonluk alabalık ve 3.000.000 adet yavru üretim kapasitesine sahiptir. Bu üretimi gerçekleştirebilmek için gerekli olan yemi Çağatay adlı bir İzmir firmasından satın almaktadır. Üretmiş oldukları porsiyonluk alabalıkları bölgeye ve yakın çevreye satmaktadır. Yavruları ise Karadeniz Bölgesi yoğunlukta olmak üzere hemen hemen bütün bölgelere satmaktadırlar. Firma bölgede Avrupa Birliği destekli bir proje çerçevesinde balık işleme tesisi kurmaktadır. Tesisin bölge ekonomisine kazandırılması hem bölgedeki üreticiler için yeni bir Pazar hem de bölge halkı için istihdam kaynağı olacaktır. Balık işleme tesisinde yapılacak üretimin yurtdışına satışı planlanmaktadır.

Ermenek'te faaliyet gösteren balık üretim tesisleri ve kuruluş yıllarına bakıldığında 1991 yılında alabalık üretiminin başladığı görülmektedir. Yıllar itibariyle tesis sayısı artmaktadır. 2010'lu yıllarda Ermenek Barajı ve Hidroelektrik Santralinin tam olarak faaliyete geçmesi ile ağ kafesi şeklinde üretim yapan tesis sayısında önemli bir artış olacaktır.

İşletme Adı	Kuruluş Yılı
1.Raci Yılmaz Su Ürünleri	1991
2.Yılmaz Asil Su Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi	1996
3.Taşeli Balıkçılık ve Su Ürünleri Limited Şirketi	2004
4.Yılmaz Su Ürünleri	2006
5.Raci Yılmaz Su Ürünleri ve Ağ Kafes İşletmesi	2007
6.Albatros Su Ürünleri	2010

Çizelge 1. Havuzlarda üretim yapan tesisler ile ilgili bazı sonuçlar

Tesis adı	Kapasite (Ton/yıl)	Havuz sayısı (Adet)	Su Kaynağı	Sorunları	Pazar
Raci Yılmaz Su Ürünleri	16,5	20	Kaynak Suyu	Ulaşım – Nakliye, Bürokrasi – Sübvansiyon yetersizliği	Yakın Çevre İhracat
Yılmaz Asil Su Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi	60	39	Kaynak Suyu	Ulaşım – Nakliye, Bürokrasi – Sübvansiyon yetersizliği	Yakın Çevre İhracat
Yılmaz Su Ürünleri	104	35	Kaynak Suyu	Ulaşım – Nakliye, Bürokrasi – Sübvansiyon yetersizliği	Yakın Çevre İhracat
Albatros Su Ürünleri	29,5	20	Kaynak Suyu	Ulaşım – Nakliye, Bürokrasi	Yakın Çevre İhracat
Taşeli Balıkçılık ve Su Ürünleri Limited Şirketi	12,5	10	Kaynak Suyu	Yem fiyatları, Nakliye, Bürokrasi, Pazar	Yakın Çevre

Çizelge 2. Ağ Kafeslerde üretim yapan tesisler ile ilgili bazı sonuçlar

Tesis adı	Kapasite (Ton/yıl)	Ağ Kafes Sayısı (Adet)	Yüzölçümü (m ³)	Sorunları	Pazar
Raci Yılmaz Su Ürünleri ve Ağ Kafes İşletmesi	490	44	950 m ³	Ulaşım – Nakliye, Bürokrasi – Sübvansiyon yetersizliği	Yakın Çevre İhracat

Ermenek bölgesinde faaliyet gösteren balık üretim tesislerinde yapılan çalışma sonucunda, bu üreticilerin en önemli sorunlarının yem fiyatlarının yüksek olması, kooperatifleşmenin olmaması, pazar sıkıntısı, ulaşım ve nakliye olduğu görülmüştür. Balık yemi üreticilerinin sayısının az olması nedeniyle üreticiler yemi oldukça pahalıya satın almaktadırlar ve yem tedariki konusunda çok fazla da alternatifleri bulunmamaktadır. Üretilen porsiyonluk alabalık ve yavruların başka bölgelere satışı sonrası ulaşım ve nakliyenin coğrafi koşullar nedeniyle zor olması firmalara ciddi ek maliyetler yüklemektedir. Bölgede faal olarak çalışan işleme tesisinin bulunmaması ve kooperatifleşmenin olmaması pazarlama sıkıntısını da beraberinde getirmektedir. Devlet tarafından verilen desteklerin yem ve ilaç alımında değil de satış esnasında verilmesi üreticilerde belirli dönemlerde likidite sıkıntısı ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca üreticiler, yeni yatırımlar yapmak istediklerinde bürokrasinin çok fazla olduğunu, yatırımın maliyetini artırdığını dolayısıyla bu yatırımlardan bazen de vazgeçmek zorunda kaldıklarını da ifade etmektedirler.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ermenek Bölgesi kaynak sularının fazlalığı, baraj gölüne sahip olması, iklimi, ekolojisi ve teknik özellikleri dikkate alındığında alabalık üretimi ve yetiştiriciliği için uygun bir bölgedir. 2009 yılı itibarıyla Ermenek Bölgesinde 153 ton porsiyonluk alabalık ve 7.500.000 adet yavru balık üretimi gerçekleştirilmiştir. Ermenek Baraj gölü 64,5 km alana sahiptir. Baraj göllerinin %3'lük kısmı ağ kafeslerine açıldığında 1.875.00 m² lik alan üretime açıldığında 50.000 ile 60.000 ton/yıl alabalık üretimi yapılabilecektir [2]. Bu üretimde Türkiye'deki alabalık üretimine eşit bir rakamdır, dolayısıyla Türkiye'de alabalık üretimi neredeyse ikiye katlanmış olacaktır. Bu tesislerle birlikte Ermenek ekonomisi büyük bir canlanma yaşayacaktır.

- Ermenek ilçesi alabalık üreticiliği ve yetiştiriciliği için uygun iklim, ekolojik ve teknik özellikleri taşımaktadır. Yer altı ve yer üstü su kaynaklarının yeterli düzeyde olması, alabalık üretme ve yetiştirme potansiyelinin artırılmasının mümkün olduğunu göstermektedir.

- Baraj gölünün alabalık yetiştiriciliğinde

önemli bir yer tutacağı ve yetiştiriciliğin ekonomik olduğu söylenebilir. Baraj gölünden optimum faydayı sağlayabilmek için alabalık yetiştiriciliğine yönelinmesi hem bölge hem de ülke ekonomisine katkı sağlayacaktır.

- Bölgede tarım arazilerinin önemli bir kısmı baraj gölünün altında kaldığı için tarımla uğraşan kişiler işsiz kalmıştır. Düşük sermaye ile bölge halkının alabalık yetiştiriciliğine yönlendirilmesi istihdam açısından önemlidir. Bu amaçla bölgede balık üretim tesislerinin sayısının artırılması bir zorunluluk haline gelmiştir.

- Bölgede alabalık üretiminin artırılması ile birlikte balık tüketimi de artacaktır. Ayrıca sağlık açısından balık tüketimine önem verilmeli ve toplum çeşitli şekillerde bilinçlendirilmelidir. Toplum bilinçlendirilirken, konferanslar, seminerler, afişler, reklamlar etkin bir şekilde kullanılmalıdır.

- Bölgedeki firmaların en önemli sıkıntıları ulaşım, nakliye ve yem fiyatlarının yüksek olmasıdır.

- Bölgedeki tesisler istenilen düzeyde teknik olanaklara sahip değildir. Tesislerin modern bir görünüme sahip olması ve yeni teknolojileri süreçlerinde kullanabilmeleri için gerekli desteklerin sağlanması gerekir.

- Firmalar, üniversiteler ve tarım il/ilçe müdürlüklerinin birlikte hareket ederek konferans, panel, sempozyum, bilgilendirme toplantıları, afişler gibi araçları kullanarak tesis sahiplerine ve çalışanlarına gerekli teknik desteğin sağlanması gerekir.

- Yeni alabalık üretim ve yetiştiricilik tesislerinin kurulabilmesi için bürokrasinin azaltılması ve teşviklerin artırılması gerekir.

- Ermenek bölgesinde balık işleme tesisinin kurulması bir ihtiyaç haline gelmiştir. Özellikle baraj bölü üzerinde üretimin başlaması ile bu tesisler zorunluluk hâline gelecektir.

KAYNAKLAR

- [1] Anonim (2009-1), www.tuik.gov.tr
- [2] Anonim (2009-2), Ermenek Tarım İlçe Müdürlüğü Kayıtları
- [3] Atay, D. (2000), Avrupa Birliği ve Türkiye Su Ürünleri Sektörleri Arasında İhracat ve İthalat Düzenlemeleri, IV. Su Ürünleri Sempozyumu, Erzurum.
- [4] Çapkın, K., Korkut, S. O., Şevik, R., Olgun, M., (2008), Beyşehir Bölgesindeki

- Su Ürünleri İşleme Tesislerinin Yapısı ve Sorunlarının Belirlenmesi, *Journal of FisheriesSciences.com*, Sayı 2 (3), s. 466-474.
- [5] Elbek, A. G., Oktay, E., Saygı, H., (2006), *Su Ürünlerinde Temel İstatistik*, İzmir: Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Yayınları.
- [6] Karataş, M., Sayılı, M., Koç, B., (2008), Sivas İli Gökkuşuğu Alabalığı İşletmelerinin Yapısal ve Ekonomik Analizi, *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi*, Sayı1 (2), s. 55-61.